

Benedek Szabolcs

MINTHA ÉLNE A NAGYAPÁM

– Fölmegyünk ma a hegyre – mondta nagyapám. – Úgy készülj, reggeli után mindjárt indulunk.

Nagyanyám a második vajaskiflit kente nekem.

– Miért akarod vinni a gyereket is? – kérdezte. – Nem tud sehova se ülni azon a kocsin. Nincs mibe kapaszkodjon.

– Majd kapaszkodik a kormányba – felelte nagyapám. – Ő vezet.

Nagyanyám letette a kését.

– Hova gondolsz már? – hangereje egy csöppet sem emelkedett. – Kint, a főúton, a teherautók között?

– Tegnap is nagyon jól ment neki.

– Itt, az utcában. De nem a forgalomban. Egyél még Mackó sajtot is, csillagom – nagyanyám elém tette a megkent vajaskiflit. – Paradicsomot, zöldhagymát nem kérsz?

– Nem kérek.

– Egyél, csillagom, olyat is, anyád azt mondta, egyetek sok vitamint.

Hiába toltá közelebb a zöldséges tányért, nem vettem róla semmit.

Az öcsém a kisszobában még javában aludt.

Nagyapám leült mellém, és aprítani kezdte a tejbe a kiflit.

– Ugye hogy akarsz jönni?

Szótlanul bólogattam. Lapátkezevel megsimogatta túskefrizurás fejemet.

– Jaj, ne csinálj már ennyi bolondságot – nagyanyám ott sertepertélt körülöttünk. Tányérokat pakolgatott, letörölte a kés éléről a megmaradt vaját, ellenőrizte, nem hűlt-e ki a kakaóm. – Igazán megjöhetne olykor az eszed.

– De hát ha van kedve – nagyapám cinkosan rám kacsintott. – Most mondta, hogy van.

– Mert bebeszéled a sok hülyeséget neki. Kisfiam, ne törődj a bolond öregapáddal.

– De van kedvem, nagyfi – mondtam teli szájjal.

– Nem olyan ez ám, mint amikor itt az utcában mész – nagyanyám nem állt meg egy pillanatra sem. – Ott megy a sok autó, kamionok, nagy teherautók, dudálnak meg előznek mind...

– Majd megelőznek – szólt közbe nagyapám, és a mögötte lévő fiókból kivett egy nagykanalat. – Gondolod, hogy átmennek rajtunk?

– Nem gyerekek való – szögezte le nagyanyám. – Különben is, ehhez nem kell jogosítvány?

– Nem – nagyapám olyan határozottan vágta rá, mint aki biztos benne.

– Csak kell hozzá valami papír – erősködött nagyanyám.

– Nem – ismételte nagyapám. Kanala egyenletes ritmusban kopogott a bádogbögre alján.

– Tényleg van kedvem, nagyfi – a nadrágomba töröltem a kezem, befejeztem a reggelit. – S tudom is vezetni.

Az előző napi borulás után azért még maradt bennem némi félsz. Jó, igazából nem

borultam, mert nagyapám leugrott a platóról, és az utolsó pillanatban visszarántotta a kormányt meg vele együtt a traktor elejét. Ám ha nincs ott, igenis borulhattam volna.

– Nem kéred az utolsó Mackó sajtót? Az öcséd úgysem szereti. – Ráztam a fejemet, hogy nem. – Akkor idd meg a kakaódat. – Nagyanyám gondosan fölkaavarta az alját, ahová leülepedett a cukor és az instant kakaópor. – Terhet is visztek ám föl.

– Bizony – nagyapám is befejezte a reggelit. Mindig nagyon gyorsan evett. – Fölviszünk pár rekeszt meg zsákot, aztán ha van valami, hozunk le benne.

– Körtét hozzatok – mondta nagyanyám. – Meg almát is. A szőlő szerintem még savanyú.

– Majd meglátjuk – nagyapám fölemelkedett az asztal mellől. – Összepakolom a járgányt. Igyekezz.

– Hosszúnadrágot vegyél – intett nagyanyám. – Mára hűvösebbet mondtak, az úton meg fúj a szél.

*

Nagyapám 1942 őszén, 21 éves korában kapta meg a katonai behívót. A rövid kiképzést követően először hátországi szolgálatra osztották be, alakulatával Lengyelország és Belorusszia határvidékén biztosította a megszállt területek nyugalmát. Már amennyire a partizánok meg az angolszász repülőgépek mellett lehet nyugalomról beszélni. Hamar átdobták őket a frontra. A kurszki csata után (1943. július) már a német és magyar csapatok visszavonulását fedezte az alakulata. Nagyapám tüzér volt, közelharcban nem vett részt, nem látta ellenségeinek arcát, se azt, hányat talált el és ölt meg közülük.

A harcok során kétszer is szabadságot kapott, ilyenkor rövid időre hazautazott a szülőfalujába. Második szabadsága után, 1944 nyarán Munkács alatt csatlakozott alakulatának romjaihoz, onnan kezdve Magyarország területén harcolt. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 97. évfordulójáról Győrött még tartottak az alakulaton belül egy kisebb megemlékezést, néhány nappal később teljesen szétverte őket a Vörös Hadsereg. Nagyapám eldobta a katonakönyvét meg a dögcéduláját, civil ruhát szerzett, és egy cimborájával Győr környékén kóborolt, vigyázva, nehogy találkozzanak egy nyilas vagy SS-járőrrel, mivel papirok nélkül katonaszökevénynek számítottak. 1945. április 1-jén gyalogoltak az orosz járőr karjába. Egy ideig Győr és Sopron között, egy fatelepen őrizték őket, és többször is mondták nekik, hamarosan fölfegyverzik őket, csatlakoznak Dálnoki Miklós Béla magyar Vörös Hadseregéhez, részt vesznek a Németország elleni végső hadjáratban. A fatelepről még könnyen meg lehetett volna szökni, később erre már nem volt mód.

Nagyapám 1945-től 1947-ig egy Kijev melletti hadifogolytábor lakója volt. Azzal együtt, hogy szögesdrót mögött élt, mások osztották be a napjait, és egy pillanatig sem lehetett egyedül, saját bevallása szerint nem is ment olyan rosszul a sora. Legalábbis korábban a tisztek sokkal rémisztőbb dolgokat meséltek a szovjet hadifogolytáborokról. Mindjárt az első hetek után mint jól képzett rabot beosztották az egyik kijevi gyár helyreállítását végző, hadifoglyokból álló brigádba. Nagyapám kovácsmester volt, másfél éven át naponta hegesztett, kalapált, építette a háborús romjaiból újraeledő Szovjetuniót. Jószerivel csak az éjszakákat és a pihenőnapokat töltötte a lágerban. Enni-inni viszonylag rendszeren kapott, ha pedig éhes maradt – márpedig többnyire éhes maradt –, a konyha szemétdombjáról gyűjtögetett magának krumplihéjat vagy káposztatorzót. Anyám később azt mondta, nagyapámat ezek a vitaminbombák védték meg a táborban időről időre fölbukkanó tifusztól.

A munkáért a brigád csekély fizetést is kapott, amelyen vettek egy világvevő rádiót. Ezen keresztül 1946-tól folyamatosan tájékozódhattak az otthoni eseményekről, hallhatták, hogy a hadifoglyok hazatérének kérdése napirenden van, és ezt az olyan események sem rendítették meg, mint például a burzsoá Nagy Ferenc miniszterelnök Svájcba emigrálása. Nagyapámat 1947-ben az első hazatérő transzportba osztották be, Kárpátalján azonban kiszállították őket a vonatból, mert a vagonban valaki tifuszban megbetegedett. Pár napig karanténban maradtak, nagyapám így csak a második fogolyszállítmánnyal térhetett haza, és lemaradt Rákosi Mátyás üdvözlőbeszédéről. Budapestesten vidékre tartó teherautókra kéredezkedett föl, amelyek elvitték a szülőfalujáig. Nagyapám még arra is gondolt, hogy előbb valakit előreküldjön, mondja meg az édesanyjának, hogy hazajött, nehogy az szívszélhűdést kapjon, amikor meglátja.

*

Tudtam, mi a dolgom: benzincsapot megnyitni, szívatót párszor lenyomni, kis adag gázt rácsavarni, aztán jól megrántani a vastag drótkötelet. A motor csak mordult egyet, ám nem indult be, nagyapám kinyitotta a nagykaput, intett, ugorjak föl a kormány mögé, rántott párat, a gépezet zakatolni kezdett.

Kiálltam az utcára, ráfordultam a főút felé.

– Vigyázzál nagyon, csillagom – hallottam nagyanyám hangját. Bólintottam. Nagyapám becsukta a nagykaput, megigazította a zsákokat és a rekeszeket, s fölült mögém, a plató szélére. Előrehajoltam a motorház oldalához, sebességbe tettem, kiengedtem a kéziféket, több gázt adtam. A traktor rándult egyet, majd elindult.

Olyan volt a kormányja, akár egy hátrahajlított bikaszarv. Jobb kéznél, körülbelül olyan formában, ahogy a biciklikén a csengő van, egy kis kallantyúval lehetett szabályozni a gázadagolást. A motorberendezést vastag rúd kötötte össze a vezetői üléssel és a platóval, a rúdon volt a kézifék, mellette jobbról a lábfék, amelyre elég volt rátennem a lábam, és a járgány megállt. A traktornak elől-hátul hatalmas kerekei voltak, sárban használható gumikkal felszerelve, ugyanis a gépet eredetileg kerti munkára tervezték. Nagyapám nagybátyja vásárolta 1981-ben, ám ő a falábalával nem tudta használni, éveken át letakarva állt az udvarában, míg nem 1984 tavaszán nagyapám kölcsönkérte, hátha ő több hasznát venné. Kipucolta, meghúzta a csavarokat, és azon a nyáron engem is fölültetett rá, mondván, szép dolog, hogy már 20 km/óra sebességgel merek menni a Romet segédmotoros kerékpáron, azonban itt van ez a traktor, ha ezt is megtanulom vezetni, még egész sokra vihetem.

Nagyapámék utcájának végén kisebb emelkedő van, a földút ott véget ér, aszfaltút következik, az pár méter után rávezet a Kecskemét–Dunaújváros főútvonalra. Nagyapám kiabált, adjak rá több gázt, csak úgy tudunk fölmenni ezen a kisebb kaptaton. Több gázt adtam, a traktor meglódult, alig bírtam kikanyarodni az aszfaltútra, szétnezní már nem is volt időm. Ráléptem a lábfékre, a járgány megállt.

– Miért álltál meg? – kérdezte nagyapám.

– Nem láttad, mi volt? – kérdeztem vissza.

– De láttam. Ne adj neki hirtelen olyan sok gázt, és nézzél szét, mielőtt kijössz. Az aszfaltúton menőknek van elsőbbsége. Nna, indulás.

Az aszfaltút végénél féltem, hogy fogunk majd megállni. Egész jól sikerült. Ráléptem, kicsit lejjebb vettem a gázt. A motorház zörgött-csattogott, nagyapám fölágaskodott a platón, figyelte, mikor mehetünk. Megvártunk egy jugoszláv és egy NDK-s rendszámú kamiont, aztán intett, hogy nyomás. Levettem a lábam a fékről, óvatosan

fokoztam a gázadagolást, közben persze kormányoztam is. A művelet végén sikeresen rákanyarodtunk a főútra.

– Ez jó volt – dicsért meg nagyapám.

Száz méter megtétele után a szorongásom is alábbhagyott. Teherautók, buszok, kamionok dübörögtek el mellettünk, mikor a szemben lévő sáv is tele volt, szép kis konvoj alakult ki mögöttünk. A sorompónál átdöcögünk a főutat keresztező Dunavecse–Kunszentmárton vasútvonal sínpárján, a traktor egyenletes tempóban, zörgés és rázkódás nélkül gurult tovább. Büszkén kihúztam magam a műbőr párnával fedett öntöttvas ülésen, ám hátranézni nem mertem, fogtam keményen a kormányt, és arra gondoltam, milyen jó lenne, ha ez az út az örökkévalóságig tartana.

Nagyapám időnként megsimogatta a jobb vállamat, aztán hallottam, ahogy az ingzsebében matat, s pár pillanattal később fölsendült a szájharmonikaszó: *Az a szép, az a szép, akinek a szeme kék...* majd sorban utána a többi nóta is.

*

A szájharmonikát Csehszlovákiából hozta nagyanyám, nekem és az öcsémnek egyet-egyét külön. Nem tudtunk igazán mit kezdeni vele. Én a szolmizációt nagy nehezen megtanultam (*Dó-ré-mi-fá-szó-lá-ti-dó, szalonnát eszik a zsidó*), az öcsém azonban csak fújta, ahogy tudta, teljes tüdejéből, de olyan rettenetesen, hogy anyám végül azt mondta, maradjon mindkét hangszer a nagyapáméknál, a fenének se hiányzik ez a hangzavar a panellakásba, majd ha nyáron hosszabb időt itt leszünk, megtanulunk rajta játszani. Nem tanultunk meg, én még valamit próbáltam belőle kicsikarni, az öcsém viszont rövidesen félredobta a magáét, az övét nagyapám vette kezelésbe. Arra is kénytelen voltam rájönni, hasztalan nyaggatom nagyapámat, botfülem van, sose leszek képes rendesen hangszeren játszani. (Évekkel később, a gimnáziumban, a nagy zenekar-alapítások idején sem tanultam meg gitározni, sőt a basszusozás se ment, állandóan eltévesztettem a ritmust, vagy mellényúltam a húrokon. Énekelni pedig végképp nem engedtek. Hiába álmodoztam róla, zenei képességeim nagyon mélyen vannak ahhoz, hogy rocksztar lehessenek. Végül néhány kinosra sikerült próba után, melyeken tétlenségre lettem ítélve, önként kiléptem a zenekarból.) A forró nyári estéken nagyapám kiült a maga ácsolta kerti hintára, és fújni kezdte a szájharmonikát, de úgy, hogy pár nappal később azt mondták a szomszédok, ők már várják a vacsoraidőt, amikor azok a jó kis nóták szólnak a Némediék portája felől. Persze meg voltak győződve, a szájharmonikát én vagy az öcsém fújjuk, tudták, hogy nagyanyám ezt hozta nekünk Csehszlovákiából, aztán mikor kiderült, nagyapámnak köszönhetik a kis esti zenét, rögtön mondták, a Gabcsi (azaz nagyapám) mindig nagyon értett a zenéhez, s mivel szerte az utcában nagyjából egyidős emberek éltek, emlékeztek arra is, nagyapámnak nemcsak gyönyörű hangja van, de már lurkókorában is szájharmonikázott annak a kis alkalmi bandának az élén, amely karácsony és húsvét idején járta a házakat, hogy pár pengőt így összemuzsikáljanak.

Irigy lettem nagyapámra, hogy a dicsőség ilyenformán neki jutott. Alaposan kifaggtam arról a hajdanvolt kis zenekarról, milyen hangszerek voltak benne satöbbi, aztán mikor nagyapám szájából elhangzott a szó: „köcsögduda”, lecsaptam rá, és addig nyaggattam nagyapámat, míg nem kénytelen-kelletlen levágta egy rossz csizmájának a szárát, az így nyert bőrt egy befőttesüveg szájára kötötte, abba egy nádszálat dugott, és már kész is volt a nevezett hangszer. Öcsém sem hagyta annyiban a dolgot, egy ócska meszesvödört fordított meg, azt verte két fadarabbal, én meg véresre brummog-

tattam a kezem, ám onnan kezdve hármásban ültünk esténként a kerti hintán, nagyapám szájharmozott, az öcsém dobolt, én pedig köcsögdudáztam, és ez így nagyon, de nagyon jó volt.

*

Ki kell menni egészen a faluból, a dunaföldvári híd előtt elkanyarodni, hepehupás földút vezet a Szőlőhegyre. Nagyapám leugrott a platóról, és a traktor mellett haladt, a nagyobb kátyúknál segített kormányozni, aztán eljött az a pont, ahonnan nem mehetünk tovább, az út elkeskenyedett, és onnan kezdve még meredekebb volt, amit már nem bírt a járgány.

– Nem fogják ellopni? – aggodalmaskodtam, mikor leszálltam, és leállítottam a motort.

Nagyapám nevetett.

– Kinek kéne ez? Különb is halljuk, ha valaki beindítaná.

Szőlőhegynek mondja mindenki, holott nem is hegy, legfőlőbb domb a pusztaság közepén, mégpedig mesterséges. Ilyenből több is akad a falu körül, állítólag Árpád fejedelem egyik fia élt ezen a helyen, a község neve is az ő emlékét őrzi. Történeszek kiderítették, akkoriban mocsár volt itt mindenfelé, Árpád fejedelem fia egy töltésre emelte szállását, annak a kúpja egyből szembetűnik, ahogy Kecskemét felől autóval érkezik az ember. A szállás köré örhegyeket hordtak össze, a tetejükről messze el lehetett látni. Szerettem hallani, mikor nagyapám ezekről mesél, elég volt becsuknom a szemem, s mindjárt Árpád fejedelem fiának szállását láttam, egy hatalmas, diszes sátor, melyben a fejedelemfi körül tanácskoznak a vezérek, közben rágják a nyereg alatt puhított húst, és isszák hozzá a friss kumiszt.

Két fordulóba telt, mire az összes rekeszt és zsákot föl vittük a kerthez, amely egyébként nagyapám nagybátyjának tulajdonában állt, ám ő a falábal nemigen tudott vele mit kezdeni, így nagyapám gondozta annak fejében, hogy ami megtermett benne, abból saját célra tetszőleges mennyiséget elhozhatott. Fönt a hegyen már elég silány a termőföld minősége, többnyire szőlőt termesztnek, ám nagyapám nagybátyjának kertjét hajdanában valami fertőzés támadta meg, kiirtotta az állomány nagy részét, új tőkék telepítésére pedig nem került sor, maradt az a kevés, ami átvészelte a csapást. Különb is, nagyapám mindig emlegette, neki sokkal finomabb szőlője van, mint a nagybátyjának, enni is jobb, és bor is jobb készül belőle, igazából – így nagyapám – a gyümölcsfák miatt érdemes ebbe a kertbe járni.

Nagyapám különben nem nagyon szerette a gyümölcsöt, a szőlőt néha megette, de csak mikor a kertben dolgozott, és pihenésképpen rádőlt a kapanyélre, közben meg elmajszolt egy frissen letépett fürtöt. Nekünk mindig mondta, ha levágunk egyet, mossuk le alaposan, régen volt permetezve, és akkor is kékkővel csupán, ám biztos, ami biztos, jobb megelőzni a bajt. Az udvar első felében két szilvafa állt, melyeken mire megérett volna a szilva, a nagyja még zölden lepotyogott róla, mellette egy pizskebokor, ám sem én, sem az öcsém nem szerettük a pizskét, az egészet nagyanyám és nagyapám ette meg. Az utcán, a kapu előtt volt a cseresznyefa, azt a környéken lakó gyerekek dézsmálták meg a szüret előtt, a kert leghátsó végében pedig akkora fán termett a meggy, hogy a legtetejére a nagyapám se tudott sem fölkapaszkodni, sem létrán hozzáférni, nagy része az ágakon megrohadt.

*

Pár nappal azután, hogy 1994 nyarán nagyapámnak agyembóliája lett, és fél oldalára megbénult, anyám hazatelefonált, most magánál van, ha gondolom, meglátogathat-

tom. Fölültem a biciklire, és negyedóra múlva anyám orvosi szobájában voltam. Anyám szokatlanul jókedvű volt, az elmúlt pár napban egyáltalán nem láttam nevetni, ám most egészen kipirult, sokat mosolygott, és lendülete akkor se fogyott el, mikor nagyapám kórterme felé mentünk. Útközben elmesélte, az előző kórteremben, ahol nagyapámat elhelyezték, egymás után többen is meghaltak, s ez rossz hatással volt nagyapámra, aki ugyan nem volt tudatánál, ám bizonyára érzekelte a halál jelenlétét. Most az osztályvezető főorvos jóvoltából – és persze nem utolsósorban anyám miatt – olyan kórteremben fekszik, ahol egyelőre nincsen senki, itt ma reggel magához is tért, és az előző napokhoz képest hihetetlenül jó bőrben van.

– Szervusz, apukám – köszönt anyám, mikor beléptünk a kórterem ajtaján. Az ágyon egy csapzott hajjú, sovány, csodálkozó tekintetű öregember ült, csak a bajusza rángásáról jöttem rá, hogy a nagyapám. Anyám fölszólítására homlokon csókoltam, mire összeráncolta a homlokát, és még kerekébre nyitotta a szemét. Anyám rendületlenül mosolygott, és olyasmit mondott: – Hát itt a nagyobbik unokád – én tébláboltam, s nem tudtam levenni a szemem a lecsupaszított banánról, melyet nagyapám az épen maradt jobb kezében szorongatott.

*

– Visszafelé én vezetek – mondta nagyapám, ahogy az utolsó rekeszt is elhelyeztük a platón.

– Miért? – kérdeztem sértődötten. – Arról volt szó, hogy oda-vissza én fogok.

– Szó se volt ilyesmiről – szögezte le nagyapám.

– Nagyinak is azt ígérted, hogy nem ülök a platóra...

– Majd a rekeszekbe kapaszkodsz. A zsákok meg ott lesznek mögötted, úgyhogy ne félj, nem eshetsz le. Sokkal nagyobb a teher, mint idefelé jövet, nem tudod majd úgy kormányozni.

– De tudom.

Nagyapám a motorházhoz lépett, benzincsap, szivató, kevés gáz, rántott párat a drótkötélen, és a traktor pöfögni kezdett. Nagyapám ráfordult a géppel a földútra, intett, hogy szálljak föl, így tettem, megfordult az ülésen, és felém nyújtotta a szájharmonikát. Dacosan megráztam a fejem, nagyapám visszafordult, indultunk hazafelé.

Egy szót sem szoltunk a nagyapámék utcájához vezető aszfaltútig. Ott nagyapám hirtelen rálépett a lábfékre, behúzta a kéziféket, üresbe kapcsolt, és leugrott az ülésről.

– Ülj föl – mondta.

Úgy csináltam, mint aki nem érti.

– Tessék?

– Mondtam: ülj föl – azzal megragadta a karom, és kihúzott a rekeszek és zsákok közül.

Nem tudtam palástolni a vigyoromat, mikor fölültem az ülésre. Kiengedtem a kéziféket, sebességbe tettem, gázt adtam. A traktor elindult.

– Vigyázz – szolt nagyapám, mielőtt befordultunk volna az utcába. – Csak azelőtt kanyarodj, hogy megnézted, nem jön-e mögötted valaki.

Megnéztem, nem jött.

A porta előtt nagyapám leugrott a platóról, bement, és kinyitotta a nagykaput. Gyönyörű manőverrel álltam be az udvarba. A traktor hangjára nagyanyám kijött a konyhából, ott állt a verandaajtó előtt.

– Nna, ügyesen ment az én kisunokám? – kérdezte mosolyogva.

– Nagyon ügyes gyerek – nagyapám megpaskolta a vállamat. – Ő vezetett oda-vissza. Hiba nélkül ment.

*

– Valamelyik éjjel meg megint itt volt az öreg – mondja nagyanyám. – Éjjel után arra ébredtem, hogy zörgeti kívülről a rolót. Tudtam, hogy ő az, mert szokott így máskor is csinálni. Olyankor fölkelek, följebb húzom a redőnyt, és kinézek az ablakon.

Nagyanyám leveszi a szemüvegét, a ruhája szélével törölgetni kezdi, úgy mondja tovább:

– Máskor meg arra ébredek, hogy ott alszik mellettem. Hallok a szuszogását, néha horkol is. Átnyúlok az ő ágyára, és próbálok megtapogatni.

– A saját szuszogásodra ébredsz föl, anyukám – jelenti ki anyám.

Nagyanyám egy darabig még törölgeti a szemüvegét, aztán visszateszi az orrnyeregére.

Egyszer az öcsém egy délután maga volt otthon, az íróasztalánál ült, történelmet próbált tanulni, mikor a mellette lévő polcra megindultak a kazetták lefelé. Az öcsémet a hangos csörömpölés riasztotta föl. Miután magához tért a rémületből, lehajolt, és visszapakolta a polcra a kazettákat úgy, ahogy voltak. Nem telt bele tíz perc, és egy láthatatlan erőtlől vezérelve a kazetták ismét a földre potyogtak.

Olyan is megesett, hogy ugyanez a láthatatlan erő a sarokból kigurított egy labdát a szoba közepére.

– Én néha suttogást hallok – mondom bátortalanul. – Mintha valaki a nevemet mondaná. Ugyanazzal a hangsúllyal, ahogy annak idején ő suttogott.

– Az csak hallucináció – fitymál le öcsém. – Különben is, honnan tudod, hogyan suttogott papa?

– Nem is tudott suttogni – mondja nagyanyám. – A háborúban az ágyúktól kicsit nagyothalló lett. Alig hallotta meg, hogyha valaki suttogott, úgyhogy ő se nagyon szeretett suttogni.

Lehorgasztott fejjel nézzük a PVC mintázatát a konyhában.

Nagyanyám föláll, és a rádiós polchoz nyúl.

– Te már nem is ismerted őt, kislányom – fordul az újsütetű barátnőmhöz.

– Nem – mondja az újsütetű barátnőm, és nézni kezdi a kezébe nyomott fényképet.

Nagyapámat ábrázolja, úgy tizenöt évvel ezelőtt. Kockás ing, mellény, szépen pödört bajusz, tekintetében a megjátszott szigorúság mögött bujkál a vigyor. Szemüveget visel, pedig nagyapámra nem volt jellemző, igazolványkép, elképzelhető, hogy jogosítványhoz kellett, ha jól emlékszem, csak tévészéshez és autóvezetéshez tette föl a pápaszemet. Hajából csak kétoldalt, a füle fölötti rész látszik, homloka egész a feje búbjáig tartott, és hátul, a tarkójánál volt még némi kis haj.

Barátnőm nem szól semmit, visszaadja a fényképet, mosolyogni próbál.

– Két éve hogy meghalt – tájékoztatja nagyanyám. – De az utolsó két évben már félig béna volt, járni csak azzal a járómicsodával járt, és beszélni sem tudott.

Anyám fölkel, lesimítja a ruháját.

– Indulnunk kellene.

Nagyanyám is talpon van megint.

– Kislányom, mit csomagoljak nektek? Tojást mennyit viszel?

Az ablakon keresztül látom, a kertben megmozdul a hinta. Azt hiszem, föltámadt a szél.